

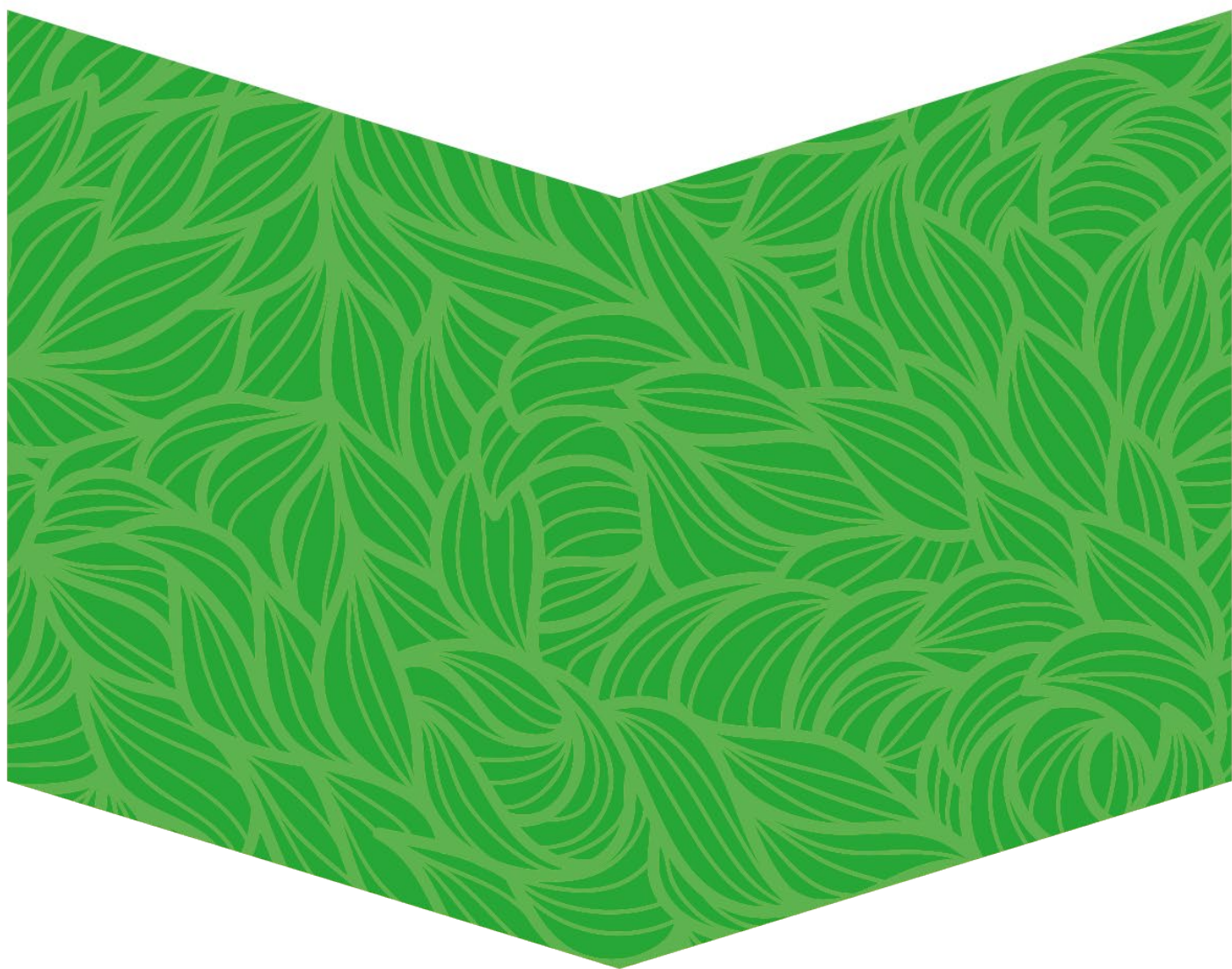

Vattentjänstplan

Granskningshandling

XXX nämnden

Flik xx

Organiserande	Aktiverande	Normerande	Avgifter/taxor och föreskrifter
Reglementen för styrelse/nämnd/råd	Strategi	Policy	Avgifter och taxa
Delegationsordning	Program	Riktlinje	Föreskrifter
Bolagsordning och ägardirektiv	Plan	Regler	

Dokumenttyp	Plan
Dokumentnamn	Vattentjänstplan
Fastställd	2024-xx
Beslutande	Kommunfullmäktige
Giltighetstid	Fyll i fr.o.m.- t.o.m./ (4 år)
Processägare	Fyll i vem som är ansvarig för styrdokument
Senast reviderad	2024-xx-xx §
Detta dokument gäller för	Fyll i vilken nämnd/Vingåker kommun

Innehåll

1	Inledning.....	8
1.1	Syfte med vattentjänstplanen.....	8
1.2	Arbetssätt	8
1.3	Projektorganisation.....	9
1.4	Förutsättningar.....	9
1.5	Vattentjänstplanens innehåll	11
1.6	Process för framtagande av en vattentjänstplan	12
2	Metod för framtagande av vattentjänstplanen.....	13
2.1	VA-utbyggnadsplan	13
2.2	Skyfallsanalys.....	17
2.3	Långsiktig planering av den allmänna VA-anläggningen	19
3	VA-utbyggnadsplan	20
3.1	Identifierade VA-planområden	20
4	Skyfallsanalys.....	27
5	Långsiktig planering av den allmänna VA-anläggningen.....	29
5.1	Dricksvatten	30
5.2	Spillvattenhantering.....	30
5.3	Dagvatten.....	31
5.4	Förnyelsetakt	31
5.5	Åtgärder	31
6	Miljöbedömning.....	33
7	Referenser	34

Bilagor:

Bilaga 1 – Bedömningsmodell för VA-planområden

Bilaga 2 – Beskrivning av samtliga VA-planområden

Bilaga 3 – Miljöbedömning av vattentjänstplanen

Ordlista

Allmän VA-anläggning är en anläggning för vatten eller avlopp som kommunen, i form av VA-huvudman, äger eller har rättsligt bestämmande över och som har anordnats för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). De samlade VA-anläggningarna (för produktion, distribution och omhändertagande) inom en kommuns gränser, för vilka en kommun är huvudman, benämns ”den allmänna VA-anläggningen”. En allmän VA-anläggning kan även benämnas kommunal VA-anläggning.

Allmän VA-försörjning avser VA-försörjning inom allmänt verksamhetsområde för VA. Allmän VA-försörjning kan även benämnas kommunal VA-försörjning.

Avloppsvatten är samlingsnamn för dagvatten från detaljplanerat område och spillvatten.

Dagvatten är ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten.

Enskild VA-anläggning är en anläggning eller annan anordning för vatten eller avlopp som kommunen inte äger. Enskilda anläggningar kan finnas för ett hushåll, för flera hushåll tillsammans eller för samfälligheter och föreningar.

Enskild VA-försörjning avser VA-försörjning utanför allmänt verksamhetsområde för VA.

Gemensamhetsanläggning är en enskild VA-anläggning som inrättats för två eller flera hushåll/fastigheter gemensamt.

Klimatfaktor är ett värde som används för att ta hänsyn till klimatförändringarnas förväntade påverkan på exempelvis nederbörds mängden. Faktorn har beräknats enligt ett eller flera klimatscenarier och speglar hur mycket kraftigare den undersökta händelsen antas bli i framtiden.

LIS-område - Landsbygdsutveckling i strandnära läge. Ett område som utpekats i den kommunala LIS-planen.

Recipient är en sjö eller ett vattendrag som får motta dagvatten, bräddvatten och renat avloppsvatten.

Spillvatten är vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, biltvättar och dylikt).

VA är en förkortning för vatten och avlopp.

VA-huvudman är den som äger en allmän VA-anläggning. I Vingåker är det Vingåker vatten och avfall AB som är VA-huvudman.

VA-planområden används i vattentjänstplanen som gemensamt begrepp för de områden med sammanhållen bebyggelse som identifierats i arbetet med vattentjänstplanen. VA-planområden delas in i fyra olika typer av områden, VA-utbyggnadsområde, VA-utredningsområde, VA-bevakningsområde samt enskilt VA-område.

Vattenförekomst är grundvatten- och ytvattenförekomster som är bedömda enligt vattenförvaltningsförordningen. Grundvattenförekomster är grundvattenmagasin där det idag tas ut vatten till fler än 50 personer eller där det bedöms vara möjligt att ta ut mer än 10 m³/d. Ytvattenförekomster är sjöar med en yta större än 0,5 km² eller vattendrag som har ett

tillrinningsområde större än 10 km². Vattenförekomster presenteras i den nationella databasen VISS. I databasen finns uppgifter om bland annat statusklassificeringar, miljö kvalitetsnormer, riskbedömningar och bedömningar av vattenmiljöproblem.

Verksamhetsområde är ett av kommunfullmäktige fastställt geografiskt definierat område, inom vilket VA-huvudmannen ansvarar för vatten- och/eller avlopps försörjningen. Det finns tre olika vattentjänster som kan omfattas av verksamhetsområde, dricksvatten, spillvatten (hushållsavlopp) och dagvatten. Vilka vattentjänster som är aktuella beror på vilket behov det enskilda området har. Inom verksamhetsområdet gäller kommunal VA-taxa, ABVA samt lagen om allmänna vattentjänster.

Återkomsttid är ett begrepp som används för att beskriva hur pass vanlig eller ovanlig en händelse är. Med en händelses återkomsttid (t.ex. 100 år) menas att händelsen i genomsnitt inträffar eller överträffas en gång under denna tid (100 år).

Vanliga frågor om verksamhetsområden:

Är alla fastighetsägare tvingade att ansluta sig vid bildande av verksamhetsområde?

De fastigheter som omfattas av verksamhetsområde ska ansluta sig till den allmänna VA-anläggningen. Dispens kan ges i undantagsfall från krav på anslutning av en eller flera vattentjänster om fastighetsägaren kan visa på en egen godtagbar lösning som ger samma skydd för människors hälsa och miljön. Om du inte har rinnande vatten indraget i ditt hus behöver du inte dra in vatten, men du behöver betala anläggningsavgiften ändå. Detta gäller även för avlopp.

Hur lång tid tar det för utbyggnad av den allmänna VA-försörjningen?

När den allmänna VA-försörjningen är tillgänglig för fastigheterna beror på flera olika faktorer i normala fall inom några år efter det att kommunen fattat beslut om verksamhetsområde. Beslut om varje enskilt verksamhetsområde fattas av kommunfullmäktige.

Vad kostar det att ansluta sig?

När en fastighet ansluts till den allmänna VA-anläggningen ska en så kallad anläggningsavgift betalas. Avgiften beror bland annat på vilka vattentjänster som verksamhetsområdet har behov av, hur många bostäder det finns på fastigheten samt storlek på tomten.

Vad händer om man inte kan betala?

Om en fastighetsägare kan visa att avgiften är särskilt betungande och att godtagbar säkerhet kan ställas, kan fastighetsägaren ansöka om delbetalning av anläggningsavgiften.

Vad gäller för fastigheter som inte är bebyggda?

Alla fastigheter inom verksamhetsområdet ska anslutas till den allmänna VA-försörjningen. Det är ingen skillnad på permanentboende, fritidshus eller fastigheter som inte är bebyggda.

När bestäms om vårt område får kommunalt VA-försörjning?

VA-utbyggnadsområde: Inom något år kommer ärendet att överlämnas till kommunfullmäktige.

VA-utredningsområde: Under den kommande fyra-årsperioden kommer fördjupade utredningar göras för att bedöma om området ska bli ett VA-utbyggnadsområde, eller ett VA-bevakningsområde med fortsatt enskilda lösningar.

Vårt hus ligger precis utanför ett område, kommer vi att kunna få ansluta?

När kommunfullmäktige beslutar om verksamhetsområde tar man också ställning till vilka fastigheter som ska ingå. Vid den efterföljande projekteringen ser man om det finns kapacitet att ta emot spillvatten från, eller leverera dricksvatten till fastigheter som inte ligger inom det fastställda verksamhetsområdet.

1 Inledning

Ändring i Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412, LAV) trädde i kraft 2023-01-01 och med ändringen kom ett krav på att det i varje kommun i Sverige ska finnas en aktuell vattentjänstplan. Denna ska enligt lagtexten innehålla:

”kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall”.

1.1 Syfte med vattentjänstplanen

Huvudsyftet med föreliggande vattentjänstplan är att ge förutsättningar för en god planering av Vingåker kommuns skyldigheter att ordna allmänna vattentjänster.

Vattentjänstplanen innehåller:

- kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, och
- kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Vattentjänstplanen resulterar i att:

- identifierade VA-planområden kategoriseras som enskilt VA-område, VA-bevakningsområde, VA-utredningsområde eller VA-utbyggnadsområde,
- risker för den allmänna VA-anläggningen som följd av skyfall identifieras och åtgärder föreslås, och
- långsiktig planering för behov och åtgärder för att förbättra den allmänna VA-anläggningen tydliggörs.

Vattentjänstplanen ska samrådats, granskas och beslutas om i kommunfullmäktige.

1.2 Arbetssätt

Föreliggande vattentjänstplan är ett resultat av ett samarbete mellan Sörmland Vatten och Avfall AB (härefter kallat Sörmland Vatten) och Vingåker kommun, med konsultstöd från Sweco. Tre arbetsmöten har genomförts (se nedan) och i tillägg har ett antal avstämningar kring process, resultat och målbild haft under tiden. Följande större arbetsmöten ligger till grund för process och resultat:

- Startmöte inklusive diskussion och beslut om GIS-analys och framtagande av VA-planområden
- Arbetsmöte VA-utbyggnad
- Arbetsmöte och platsbesök skyfallspåverkan på VA-anläggningar

1.3 Projektorganisation

Namn	Roll	Enhet	
Anna Axelsson	Styrgrupp	SVAAB	AO chef Vatten, Avlopp och Biogas
Karolina Rosta	Styrgrupp	Vingåker	Bygg & Miljöchef
Cecilia Weistrand	Projektgrupp	SVAAB	Planeringssamordnare
Lotta Edström	Projektgrupp	SVAAB	VA-strateg
Pelle Tengö	Projektgrupp	Vingåker	Samhällsplanerare (och ansvarig ÖP)
Anna Anehed	Projektgrupp	Vingåker	Miljöinspektör
Christina Wetterlundh	Konsult	Sweco	Uppdragsledare
Jenny Forsberg	Konsult	Sweco	Specialist
Nilas Sparrström	Konsult	Sweco	Handläggare

1.4 Förutsättningar

Översiktsplan

En viktig utgångspunkt för vattentjänstplanen är kommunens översiktsplan, som vägleder beslut om mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen för Vingåkers kommun antogs 2010. Kommunens översiktsplan uttrycker kommunens ambitioner och mål beträffande användningen av mark- och vattenområden. Översiktsplanen ska medverka till en bra struktur beträffande bebyggelse, kommunikationsleder och andra anläggningar. Den ska främja goda miljöförhållanden och långsiktig hushållning med mark, vattenområden, energi och råvaror.

Arbete pågår med att ta fram en ny översiktsplan. Målbilden för Vingåkers nya reviderade översiktsplan är bland annat att:

- värna småskalighet och landsbygdidentitet,
- stärka och utveckla orters/områdets karaktär och särart,
- stärka och utveckla bygdens naturmiljö och tillgänglighet till friluftsliv, och
- skapa förutsättningar för minskad klimat- och miljöpåverkan.

Kommunen har på sin hemsida länkat till gällande översiktsplan, som är ett underlag för föreliggande vattentjänstplan avseende framför allt planerad användning av mark och vatten.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Vingåkers kommun har i sin översiktsplan pekat ut fem områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Två av VA-planområdena ligger inom utpekade LIS-område. LIS-områden kan stärka kommunens attraktivitet och identitet samt bidra till ett bättre befolkningsunderlag och skapa ökad sysselsättning.

Lokala miljömål

Kommunen har i nuläget inga utpekade lokala miljömål utan arbetar för att uppfylla målen i Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Vattentjänstplanen kopplar bland annat till Agenda 2030 genom mål 6 som handlar om rent vatten och sanitet för alla. Vattentjänstplanen kopplar också till de nationella miljö kvalitetsmålen; främst mål 7 – Ingen övergödning, mål 8 – Levande sjöar och vattendrag och mål 9 – Grundvatten av god kvalitet.

Mellankommunala frågor

Vattenfrågorna är gränsöverskridande och behöver hanteras med aktörer utanför kommunen. Vingåkers kommun samverkar med Katrineholms och Flens kommuner i det gemensamma driftbolaget Sörmland Vatten och Avfall AB. Vingåkers kommun gränsar till Katrineholms kommun i väster, till Finspångs kommun i söder och till Örebro kommun i väster. Samverkan över kommungränserna i vattenfrågor är därför en självklarhet.

Kommunen är medlem i Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund. Förbundet är en ideell medlemsstyrd organisation som arbetar för renare vatten i Nyköpingsåns, Svärtaåns och Kilaåns avrinningsområde. Kommunen är också medlem i Hjälmarens vattenvårdsförbund.

Sedan 2019 driver Södermanlands Länsstyrelse ett projekt för att ta fram en regional vattenförsörjningsplan. Planen ska belysa betydelsefulla vattenresurser för nutida och framtida vattenförsörjning.

Befintlig strategisk VA-planering

Nuvarande strategiska VA-planering består av VA-översikt, VA-policy, VA-plan och ett åtgärdsdokument.

VA-översikt

VA-översikten togs fram under 2014 och utgör en översikt som klargör behovet av arbetet med en kommunal VA-policy och VA-plan. VA-översikten ger kommunen en grundläggande planeringsberedskap och belyser; vad som är känt, vilka behov som finns, på vilket sätt och på vilken nivå i kommunen arbetet med VA-planeringen ska ske samt vilka deltagare som ska driva utvecklingsarbetet.

VA-policy

VA-policyn är ett uttryck för kommunens viljeinriktning och ligger till grund för VA-planarbetet både inom och utom verksamhetsområden för allmän VA-försörjning. Det övergripande målet är att uppnå en långsiktig hållbar VA-försörjning såväl i gles bebyggelse som i kommunens tätorter som säkerställer gällande krav på god och säker dricksvattenförsörjning och som bidrar till att sjöar och vattendrag når god ekologisk status. VA-policyn redovisar principiella ställningstaganden och strategiska vägval. VA-policyn antogs av kommunfullmäktige 2014.

VA-plan

Vingåkers kommun har en VA-plan som beslutades 2016 och reviderades 2022. VA-planen är ett övergripande inriktningsdokument. I VA-planen identifierades och analyserades 4 stycken områden för framtida VA-utbyggnad. I samband med antagande av vattentjänstplanen kommer VA-planen att upphöra att gälla och ersättas med vattentjänstplanen.

Åtgärdsdokument

Åtgärdsdokumentet samlar de åtgärder som har framkommit i arbetet med de ovan nämnda strategiska VA-dokument. Det gäller både åtgärder inom verksamhetsområdet och åtgärder för enskilda avlopp. Åtgärderna är både av engångskaraktär och löpande under planperioden.

1.5 Vattentjänstplanens innehåll

VA-utbyggnadsplan

Det är 6 § Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som reglerar kommunens skyldighet att förse ett område med allmänna vattentjänster. Enligt 6 § LAV har kommunen ett ansvar att ordna vattentjänster (dricks- och/eller avloppsvatten) för bebyggelse som tillsammans bildar ett större sammanhang, om risk för människors hälsa eller miljön föreligger. Vid bedömningen av behovet ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

6 § Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och

2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

I delen av vattentjänstplanen som handlar om VA-utbyggnad presenteras en bedömning av områden som i dag inte ingår i verksamhetsområdet för allmän VA-försörjning och som har eller kan komma att få ett behov av att lösa försörjningen av dricksvatten, spillvatten eller dagvatten i ett större sammanhang.

Skyfallsanalys

Översvämningar som följd av skyfall kan leda till oönskade konsekvenser och kan medföra att viktiga försörjningsfunktioner skadas. Vattentjänstplanen ska innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall.

Långsiktig planering av den allmänna VA-försörjningen

Den långsiktiga planeringen ska omfatta en kortfattad beskrivning av större förändringar, till exempel en ny vattentäkt, nya verk eller planerad sammanslagning av flera försörjningsområden. Löpande planering för exempelvis förnyelse och beredskap omnämns men redovisas inte i detalj.

1.6 Process för framtagande av en vattentjänstplan

Strategisk miljöbedömning

Enligt 6 kap. miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning göras för planer som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Huruvida en vattentjänstplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan avgörs genom en undersökning i enlighet med kraven i miljöbalken kapitel 6 samt miljöbedömningsförordningen.

Figur 1 Processen från samråd till antagande av en vattentjänstplan

Samråd och beslut av vattentjänstplanen

Vattentjänstplanen ska samrådas med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen. De synpunkter som kommer fram under samrådet sammanställs, bedöms och kommenteras i en samrådsredogörelse. Utifrån synpunkterna görs sedan eventuella revideringar. Det reviderade förslaget ställs därefter ut under minst fyra veckor. Efter utställning och ytterligare eventuella revideringar antas vattentjänstplanen av kommunfullmäktige. Det är bara beslutet att anta planen som vinner laga kraft, normalt 3-4 veckor efter att beslutet kommunicerats. Innehållet i vattentjänstplanen blir därför aldrig juridiskt bindande.

Uppdatering och revidering

Kommunfullmäktige ska minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster (Regeringen 2023). Det är lämpligt att uppdatera vattentjänstplanen parallellt med mandatperioderna. Planeringshorisonten i planen är dock ungefär 12 år. Vingåker kommun är ansvarig för att se till att vattentjänstplanen uppdateras när det behövs. De åtgärder som nämns i planen bör utföras kontinuerligt under tiden, av den som står som ansvarig för åtgärden.

2 Metod för framtagande av vattentjänstplanen

2.1 VA-utbyggnadsplan

Identifiering av VA-planområden

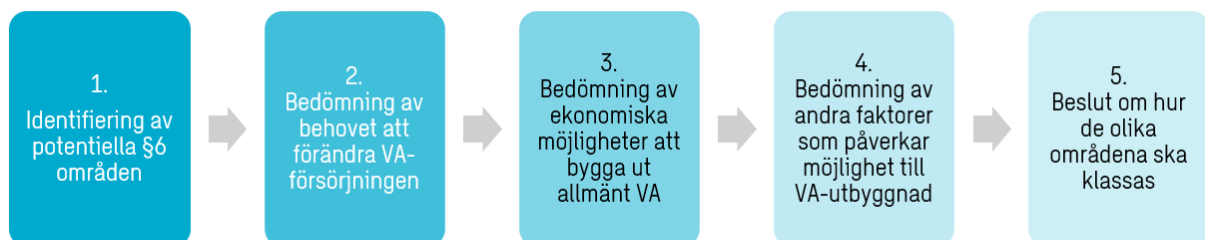
Enligt § 6 Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) är kommuner skyldiga att ansvara för VA-försörjningen i ett område, om det av miljö- eller hälsoskäl bör lösas i ett större sammanhang. I förarbetena till LAV anges 20–30 fastigheter vara ett större sammanhang, men behovet kan även finnas bland färre fastigheter om det finns särskilda miljö- eller hälsoskyddsmässiga behov. Det är inte heller angett något exakt mått på närhet mellan fastigheter. Av denna anledning har det funnits behov av ett transparent och systematiskt tillvägagångssätt för att bedöma vilka områden som har ett miljö- och/eller hälsoskyddsmässigt behov av allmänt VA-verksamhetsområde.

Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga bedömning av behovet av nya verksamhetsområden. För att få fram vilka områden som är aktuella att göra en bedömning av behovet för så har en GIS-analys gjorts över hela kommunen. GIS-analysen har utgått ifrån följande kriterier, där samtliga måste vara uppfyllda för att området ska vara ett VA-planområde:

- Området ska ligga utanför befintligt VA-verksamhetsområde
- Det ska vara 15 eller flera bostadshus i området
- Bostadshusen ska ligga med maximalt 150 meters mellanrum

Ändringen i LAV, vilken trädde i kraft den 1 januari 2023, innebär bland annat en ökad flexibilitet för kommunerna. Vid bedömningen gällande om det finns behov av en allmän vattentjänst ska numera särskild hänsyn tas till lokala förutsättningar att tillgodose vatten- och avloppsförsörjningen genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

I Figur 2 beskrivs den arbetsgång som använts vid bedömning av de identifierade VA-planområdena.

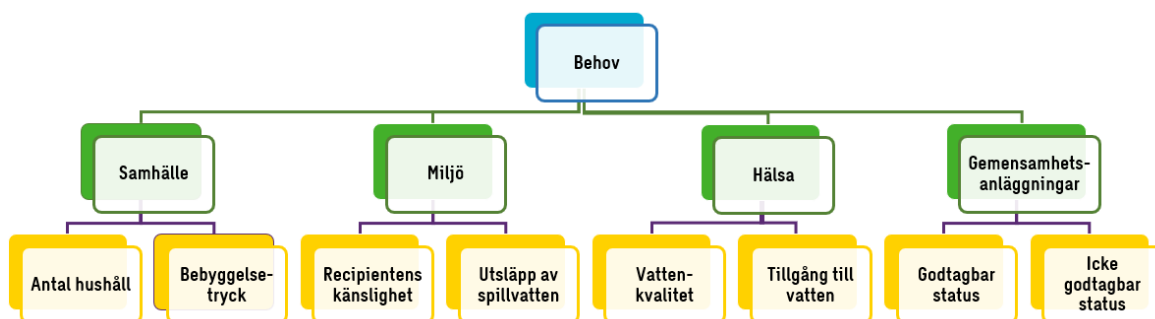

Figur 2. Arbetsgång för bedömning av VA-planområden.

Bedömning av möjlighet och behov

De områden som utgör VA-planområden bedöms med avseende på flera kriterier som tillsammans bildar områdets behov av en förändrad vattenförsörjning eller avloppshantering. Detta görs för att tydligt kunna redovisa vilka områden som är mest angelägna att arbeta vidare med. Det ger också en grund för prioritering av eventuell anslutning till allmän VA-försörjning eller andra förbättrande åtgärder. Klassningen av VA-planområdena görs utifrån en kvalitativ bedömning av olika kriterier som sedan inarbetas i en bedömningsmodell. Modellen samt beskrivning av kriterierna redovisas i Bilaga 1. Kriterier avseende behovet visar hur angeläget det är att ett område får en förändrad VA-försörjning, se Figur 3. Bedömningsmodellen tar dels hänsyn till möjligheterna att ansluta området till allmänt VA med överföringsledning, men även förutsättningarna att lösa VA-försörjningen med enskilda anläggningar för varje fastighet eller för flera fastigheter genom en befintlig gemensamhetsanläggning.

För vidare beskrivning av hur kriterierna bedömts och tolkats i denna vattentjänstplan hänvisas till Bilaga 1.

Figur 3 Kriterier vid bedömning av behov av förändrad vattenförsörjning och avloppshantering.

Möjligheterna att ansluta området till allmänt VA bedöms med hjälp av kriterierna i Figur 4.

Figur 4 Kriterier vid bedömning av möjligheter till förändrad vattenförsörjning och avloppshantering

Klassificering av VA-planområden

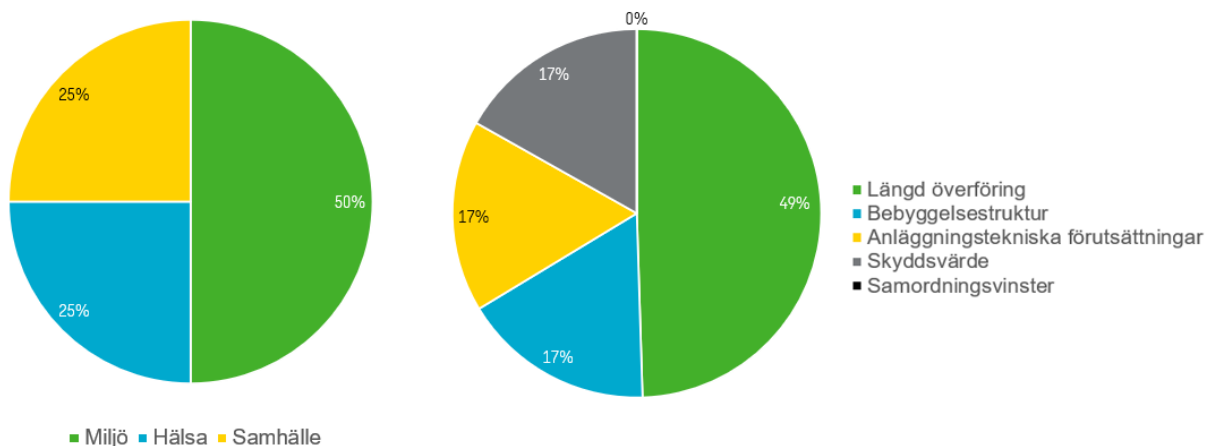
Med utgångspunkt i VA-planområdenas behov av och möjlighet till allmänt VA kategoriseras de som ett av alternativen för VA-planområden i Figur 5. Den slutgiltiga klassningen av VA-planområden påverkas även av andra faktorer, till exempel geografisk placering och fysiska förutsättningar. Status och kapacitet i den allmänna VA-anläggningen kan påverka tidplan för VA-utbyggnad. I denna vattentjänstplan analyseras möjligheten för anslutning till allmänt VA via överföringsledning till den befintliga allmänna VA-anläggningen. Syftet med analysen är inte att ta fram en kostnad för VA-anslutning av respektive område utan att visa bilden bakom kostnaden, det vill säga i vilka aspekter är möjligheten för VA-anslutning god och var är det mer utmanande.

Figur 5 Beskrivning av de olika kategorierna för VA-planområden.

I bedömningen av behovet har miljöaspekten viktats till 50 %, samhällsaspekten till 25 % och hälsoaspekten till 25 %, se Figur 6. Att miljö har viktats högre än övriga huvudkriterier beror på behovet av att skydda känsliga recipienter. Anledningen till att hälsoaspekterna har viktats ned är att bedömningsunderlaget har en stor osäkerhet.

Parametrarna som representerar möjlighet till utbyggnad består av längd på överföringsledning till befintligt nät, bebyggelsestruktur i området, anläggningstekniska förutsättningar, samordningsvinster samt skyddsvärde. Viktningen mellan dessa parametrar är följande: längd på överföringsledning till befintligt nät 50 %, bebyggelsestruktur 17 %, anläggningstekniska förutsättningar 17 % samt skyddsvärde 17 %. Samordningsvinster har inte tagits med i analysen och har därför viktats till 0 %, se Figur 6.

Figur 6 Viktning av bedömningsgrunderna för behov och möjligheter för allmänt VA.

Enskilt VA-område

Ett enskilt VA-område är ett område med en sådan karaktär att tjänligt dricksvatten och godtagbart omhändertagande av avlopp kan lösas genom enskilda VA-anläggningar såväl idag som i framtiden. I områden med enskilt VA är det varje fastighetsägares ansvar att försörjningen av dricksvatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande.

VA-bevakningsområde

Ett VA-bevakningsområde är ett område som idag har enskild VA-försörjning och som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande. Om bebyggelsen skulle utökas eller förändras är det dock inte självklart att vatten- och avloppssituationen kommer att fungera tillfredsställande.

Kommunen avser därför att bevaka till exempel utsläpp av spillvatten från området, antalet tillkommande bygglov eller förändring i nyttjande av bebyggelsen. När ett bevakningsområde förändras kan det klassas om till VA-utredningsområde eller VA-utbyggnadsområde.

VA-utredningsområde

I områden som klassas som VA-utredningsområde finns osäkra parametrar som behöver utredas vidare innan beslut kan fattas kring hur området ska kategoriseras. Det kan bero på stora osäkerheter kopplat till behovet av förändrad VA-försörjning. Det kan även bero på att möjligheten till anslutning med överföringsledning är mycket låg vilket gör att alternativa lösningar behöver utredas vidare.

VA-utredningsområde är ett temporärt tillstånd. När utredningen är utförd klassificeras området till VA-utbyggnadsområde, VA-bevakningsområde eller enskilt VA-område. Att en utredning görs innebär inte per automatik att en allmän VA-utbyggnad blir aktuellt.

VA-utbyggnadsområde

Ett VA-utbyggnadsområde är ett område som idag har enskild VA-försörjning men som har behov av en förändrad VA-struktur. Hela eller delar av VA-utbyggnadsområdet planeras att införlivas i verksamhetsområde för allmänna dricks- och spillvattentjänster.

För VA-utbyggnadsområden bör även behovet av allmänt dagvatten utredas. Behovsutredningen ska grundas i 6 § LAV och identifiera huruvida det föreligger ett behov av allmän dagvattenhantering ur miljö- eller hälsoperspektiv.

Eftersom bedömningen för de enskilda områdena görs utifrån kommunens tillgängliga underlag ska dessa uppdateras när ytterligare underlag blir känt eller då förutsättningarna förändras då detta kan förändra områdets klassning. Detta kommer att ses över i samband med revideringen av vattentjänstplanen som ska ske vart 4:e år.

2.2 Skyfallsanalys

Generellt

Beroende på var översvämningar inträffar kan de medföra allvarliga konsekvenser för exempelvis bebyggelse, infrastruktur och samhällsviktig verksamhet (MSB, 2017). I föreliggande vattentjänstplan ligger fokus på skadorna som vid skyfall kan uppstå på den allmänna VA-anläggningen.

När pumpstationer får in mycket tillskottsvatten via ledningsnätet är det stor risk att pumparna inte har tillräcklig kapacitet att pumpa vidare spillvattnet, men denna analys och tillhörande åtgärdsförslag hanteras inte i vattentjänstplanen utan istället inom Sörmland Vattens arbete för att minska tillskottsvattenmängder.

Lågpunktskartering

Verktyget SCALGO använts för att uppnå lagkravet på analys gällande påverkan på allmänna VA-anläggningar vid skyfall. SCALGO är ett statiskt beräkningsverktyg som visar översvämningsutbredning vid en given regnvolym. Med denna programvara kan lågpunkter i terrängen identifieras samt vattensamlingars utbredning, volym och djup för respektive lågpunkt samt flödesvägar till och mellan lågpunkterna. Däremot finns inte dynamiken som uppstår vid ett skyfall med, det vill säga flödet som uppträder inom området över tid. Karteringen ger dock en första överblick över möjliga problemområden.

Figur 7. Princip för kartering av lågpunkter och rinnvägar. Ledningsnätets kapacitet räknas inte in. Figuren är hämtad från MSB:s vägledning för skyfallskartering (MSB, 2017).

SCALGO analyserar endast avrinning på markytan. Hela regnet som faller över ett avrinningsområde ger inte upphov till ytavrinning, delar av regnet infiltrerar marken.

Definition av återkomsttider och nederbördsmängder för en skyfallshändelse

En viss mängd nederbörd kan komma på mindre än en timme eller utspritt under ett dygn. Om en större mängd faller på kort tid används ibland uttrycket skyfall då det upplevs som häftigt och kraftigt. SMHI:s definition av skyfall är minst 50 mm på en timme eller minst 1 mm på en minut. Skyfall är kopplat till begreppet återkomsttid, som beskriver sannolikheten för ett regn med en given intensitet och varaktighet. Ofta används återkomsttid på 100 år, vilket innebär ett regn med sådan intensitet att det kan antas ske på den aktuella platsen en gång var hundra år.

Klimatfaktor är ett värde som används för att beräkna hur klimatförändringar väntas inverka på nederbördsmängden. En klimatfaktor på 1,25 har använts i beräkningarna i denna vattentjänstplan.

I programvaran SCALGO läggs dimensionerande regndjup in som millimeter. Beräkning av regndjupet vid ett 100-årsregn inklusive klimatfaktor har som följd av kommunens förutsättningar utgått ifrån följande parametrar:

Regnets varaktighet: 60 min

Klimatfaktor: 1,25

Återkomsttid: 100 år

Det resulterande regndjupet har beräknats till 68 mm. Det har i modellen inte gjorts något avdrag för den ytavrinning som avleds i ledningsnät. Att anta en dagvattenledning är dimensionerad för en viss återkomsttid regn som representerar samtliga områden antas osäkert och kan göra att regndjupen underskattas. Det antas dessutom att de flesta av dagvattenledningarna är något äldre och därmed

dimensionerade för regn med återkomsttider på 2 eller 5 eller år vilket inte skulle förbättra ytvavrinningen vid en skyfallshändelse väsentligt.

Framtagande av åtgärdsförslag

Identifiering av de delar av den allmänna VA-anläggningen som bedöms kunna påverkas negativt av ett skyfall har gjorts på följande sätt:

Identifierade VA-anläggningar samt kringliggande ytor har studerats på en övergripande nivå i syfte att ta fram åtgärdsförslag.

- I programvaran Scalgo har ett regn med regndjup med 68 mm studerats. Större rinnvägar samt lågpunkter med vattendjup >20 cm har exporterats till GIS.
- Genom GIS-analys har VA-anläggningar där ett vattendjup >20 cm finns inom en radie om 10 m från anläggningen identifierats.
- I tillägg till de anläggningar som genom analysen ovan identifierats så har även vissa anläggningar där Sörmland Vatten bedömer att en översvämningrisk kan finnas inkluderats.
- Flera platsbesök vid intressanta anläggningar ur ett skyfallsperspektiv är genomförda.

2.3 Långsiktig planering av den allmänna VA-anläggningen

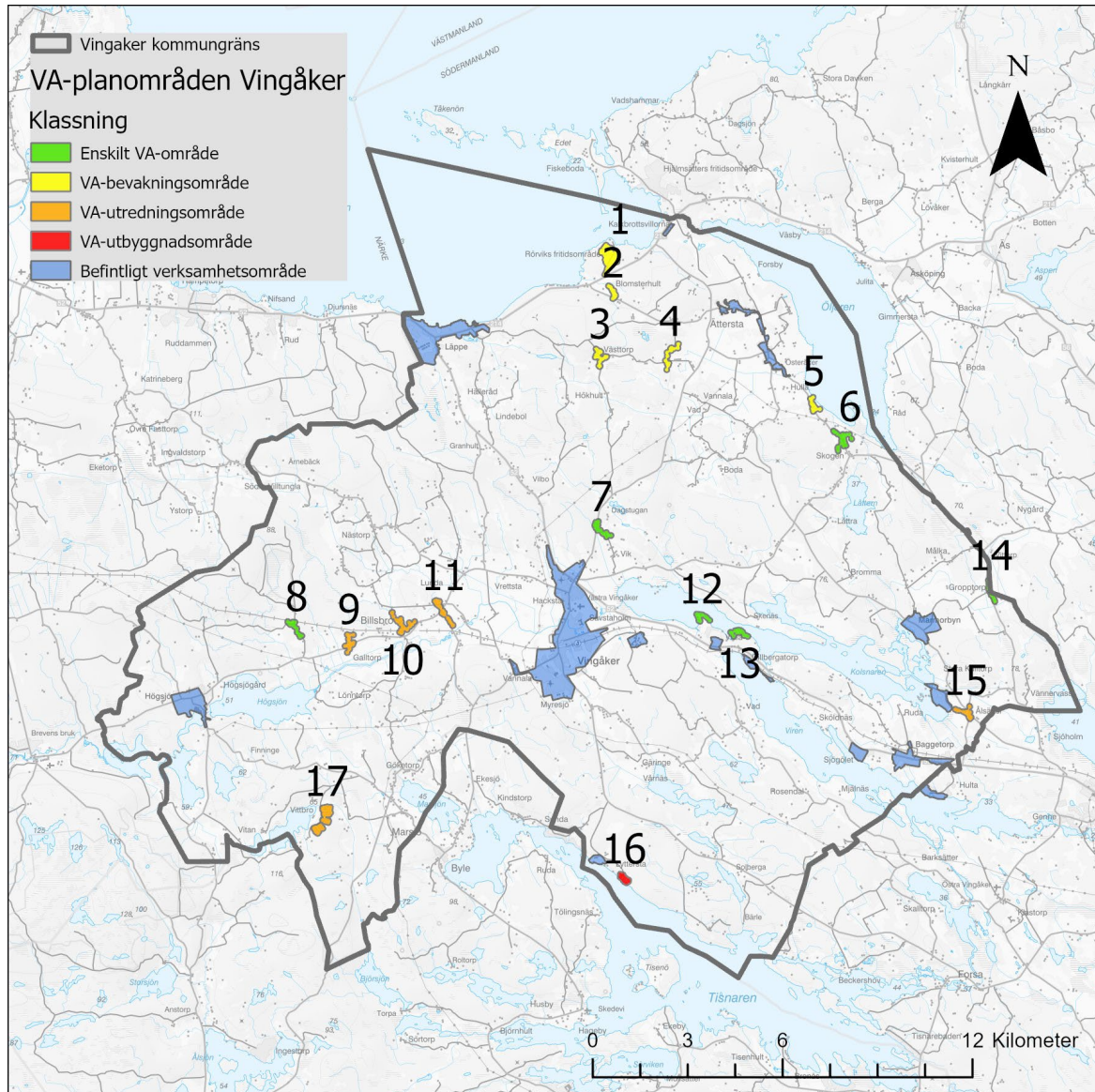
En vattentjänstplan ska tydliggöra behovet av och planerade åtgärder för att få en långsiktigt hållbar allmän VA-anläggning. Åtgärderna kan t.ex. vara reinvesteringar såsom ombyggnation av befintliga verk och tillhörande anläggningar eller omläggning av VA-ledningar. Även behov av nyinvesteringar av verk och ledningar behöver framgå för att tydliggöra åtgärder för att klara kommande utmaningar. Den långsiktiga planeringen av den allmänna VA-försörjningen är baserad på nuvarande VA-översikt i VA-planen men är uppdaterad efter dagens förhållanden.

3 VA-utbyggnadsplan

3.1 Identifierade VA-planområden

Genom GIS-analysen beskriven i kapitel 2.1 har 17 VA-planområden identifierats. Ett urval med 15 bostadshus med maximalt 150 meter mellan har valts i analysen för Vingåkers kommun.

I Tabell 1 nedan presenteras identifierade VA-planområden i Vingåkers kommun. VA-planområdena presenteras också i en karta med områdesnummer, se Figur 8.

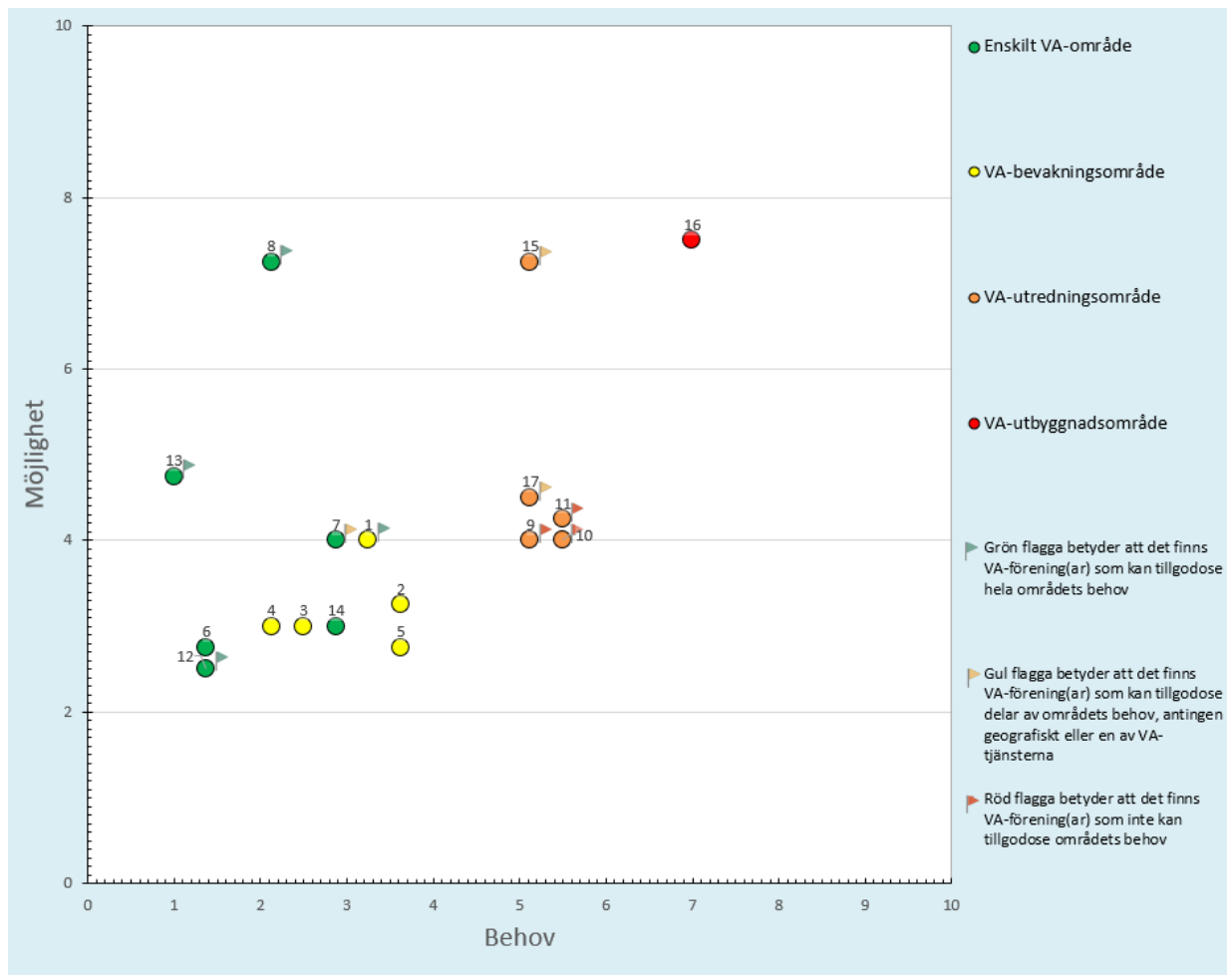
Figur 8 Befintligt verksamhetsområde samt identifierade VA-planområden. Områdets siffra är samma som i Tabell 1.

Tabell 1. Identifierade VA-planområden genom GIS-analys, 15 bostadshus med maximalt 150 meters avstånd.

Nr	Namn	Antal bostadshus	Klassning
1	Rörvik	68	VA-bevakningsområde
2	Blomsterhult	16	VA-bevakningsområde
3	Västtorp	22	VA-bevakningsområde
4	Torp	16	VA-bevakningsområde
5	Österåker Högby	18	VA-bevakningsområde
6	Skogen	26	Enskilt VA-område
7	VIK	17	Enskilt VA-område
8	Högsjö station	15	Enskilt VA-område
9	Galltorp	15	VA-utredningsområde
10	Billsbro	24	VA-utredningsområde
11	Berga	23	VA-utredningsområde
12	Hagnäset	19	Enskilt VA-område
13	Killingudden	20	Enskilt VA-område
14	Gropptorp	16	Enskilt VA-område
15	Ålsäter östra	21	VA-utredningsområde
16	Lyttersta	24	VA-utbyggnadsområde
17	Vittbro	61	VA-utredningsområde

Resultat bedömningsmodell

Resultatet från genomförd analys av VA-planområdena redovisas i diagrammet i 9 nedan. På X-axeln redovisas behovet utifrån huvudkriterierna samhälle, miljö och hälsa och på Y-axeln redovisas möjligheterna att ansluta inkludera området i VA-verksamhetsområdet. Utifrån resultatet har områdena kategoriserats in i en av de fyra kategorierna; enskilt VA, VA-bevakningsområde, VA-utredningsområde eller VA-utbyggnadsområde.

Figur 9 Diagram över VA-planområdenas behov och möjligheter för allmänt VA. Områdets siffra är samma som i Tabell 1.

I följande kapitel beskrivs kortfattat områdets behov och förmåga att lösa VA-försörjningen på egen hand utifrån den klassning ett område har fått. Definitionen av de olika klasserna beskrivs under rubriken Klassificering av VA-planområdena i kap 2.1.

Områden med enskilt VA

Enskilt VA-område		
Nr	Namn	Kommentar
6	Skogen	Området omfattar 26 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar. Området inventerades 2011 och bristfälliga avlopp har åtgärdats. Recipienten Öljaren har dålig ekologisk status men påverkan från området bedöms vara låg. Området bedöms kunna lösa VA-försörjningen enskilt på ett godtagbart sätt.
7	Vik	Området omfattar 17 bostadshus där de flesta har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar medan några är anslutna till den allmänna VA-anläggningen via avtal. De enskilda avloppen inventerades 2021 och bristfälliga anläggningar har åtgärdats. Recipienten Kolsnaren bedöms ha otillfredsställande ekologisk status men

		påverkan från området bedöms vara låg. Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt.
8	Högsjö station	Området omfattar 15 bostadshus och de flesta är anslutna till den allmänna VA-anläggningen via avtal. Recipienten Högsjön bedöms ha måttlig ekologisk status men påverkan från området bedöms som låg. Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt.
12	Hagnäset	Området omfattar 19 bostadshus och de flesta är anslutna till den allmänna VA-anläggningen via avtal. Området ligger i ett utpekat utvecklingsområde och är dessutom ett angivet LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Området ligger i anslutning till Kolsnaren som bedöms ha otillfredsställande ekologisk status men påverkan från området bedöms som låg. Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt.
13	Killingudden	Området omfattar 20 bostadshus och de flesta fastigheterna är anslutna till den allmänna VA-anläggningen via avtal. Området ligger i anslutning till Kolsnaren som bedöms ha otillfredsställande ekologisk status men påverkan från området bedöms som låg. Delar av området är ett angivet LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt.
14	Gropptorp	Området omfattar 16 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar. Området inventerades 2017 och bristfälliga avloppsanläggningar har åtgärdats. Recipienten Kolsnaren bedöms ha otillfredsställande ekologisk status men påverkan från området bedöms som låg. Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt.

VA-bevakningsområden

VA-bevakningsområde		
Nr	Namn	Kommentar
1	Rörvik	Området omfattar 68 bostadshus. Området har ett gemensamt avloppsreningsverk som anlades 2017. Kommunen har tillsynsansvaret för avloppsreningsverket och ställer krav utifrån gällande lagstiftning. Dricksvattenförsörjningen sker genom en gemensam brunn som saknar fastställt vattenskyddsområde. Det finns inga indikationer om brist på eller kvalitetsproblem gällande dricksvatten. Recipienten Hjälmarens har otillfredsställande ekologisk status men påverkan från området bedöms som låg. Området bedöms kunna lösa sin VA-försörjning på ett godtagbart sätt under förutsättning att reningsverket uppfyller gällande krav på rening. Området bevakas genom tillsyn.
2	Blomsterhult	Området omfattar 16 bostadshus som har äldre enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar som inte har inventerats. Recipienten Hjälmarens bedöms ha otillfredsställande ekologisk status och påverkan från enskilda avlopp bedöms vara betydande. Inventering och åtgärdande av enskilda avloppsanläggningar behövs. Området bedöms efter åtgärder kunna ha en godtagbar enskild VA-försörjning. Området bevakas genom tillsyn.
3	Västtorp	Området omfattar 22 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar och tillsyn har gjorts på vissa fastigheter. Recipienten Öljaren bedöms ha dålig ekologisk status och påverkan från enskilda avlopp bedöms vara betydande. Fortsatt inventering och åtgärdande av enskilda avloppsanläggningar

		behövs. Området bedöms efter åtgärder kunna ha en godtagbar enskild VA-försörjning. Området bevakas genom tillsyn.
4	Torp	Området omfattar 16 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar som behöver inventeras. Recipienten Öljaren bedöms ha dålig ekologisk status och påverkan från enskilda bedöms vara betydande. Området bedöms efter åtgärder kunna ha en godtagbar enskild VA-försörjning. Området bevakas genom tillsyn.
5	Österåker Högby	Området omfattar 18 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar. Recipienten Öljaren bedöms ha dålig ekologisk status och påverkan från enskilda avlopp bedöms vara betydande. Området behöver inventeras och bristfälliga avlopp åtgärdas. Området bedöms efter åtgärder kunna ha en godtagbar enskild VA-försörjning. Bevakas genom tillsyn.

VA-utredningsområden

VA-utredningsområde		
Nr	Namn	Kommentar
9	Galltorp	Området omfattar 15 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar som behöver inventeras. Recipienten Nyköpingsån bedöms ha måttlig ekologisk status. Området ligger nära överföringsledning för kommunalt vatten och avlopp. Utredning kan bli aktuell beroende på resultatet av tillsynen och vid behov kan området anslutas till kommunalt vatten och avlopp.
10	Billsbro	Området omfattar 24 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar som behöver inventeras. Recipienten Nyköpingsån bedöms ha måttlig status. Området ligger nära överföringsledning för kommunalt vatten och avlopp. Utredning kan bli aktuell beroende på resultatet av tillsynen och vid behov kan området anslutas till kommunalt vatten och avlopp.
11	Berga	Området omfattar 23 bostadshus som till stor del har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar, men en del fastigheter är anslutna till allmänt VA via avtal. De enskilda anläggningarna behöver inventeras. Recipienten Nyköpingsån bedöms ha måttlig ekologisk status. Området ligger nära överföringsledning för kommunalt vatten och avlopp. Utredning kan bli aktuell beroende på resultatet av tillsynen och vid behov kan området anslutas till kommunalt vatten och avlopp.
15	Ålsätter östra	Området omfattar 21 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattenanläggningar och ligger i direkt anslutning till kommunalt verksamhetsområde för vatten och spill. De enskilda anläggningarna behöver inventeras. Recipienten Kolsnaren bedöms ha otillfredsställande ekologisk status och påverkan från enskilda avlopp bedöms vara betydande. Utredning kan bli aktuell beroende på resultatet av tillsynen och vid behov kan området anslutas till kommunalt vatten och avlopp.
17	Vittbro	Området omfattar 61 bostadshus som har enskilda avloppsanläggningar, flertalet med WC till slutna tank. Tillsyn har genomförts i området och krav är ställda på att åtgärda bristfälliga avlopp. Vattenförsörjningen sker genom en gemensam dricksvattenanläggning som saknar fastställt vattenskyddsområde. Recipienten Östra

		och Västra Vitten är inte statusklassade. Oklart om området efter åtgärder kan ha en godtagbar enskild VA-försörjning. Utredning kan därför bli aktuell om enskilda avlopp inte kan åtgärdas utifrån ställda krav på funktion och rening.
--	--	---

VA-utbyggnadsområden

VA-utbyggnadsområde		
Nr	Namn	Kommentar
16	Lyttersta	Området omfattar 24 bostadshus som har enskilda avlopps- och dricksvattentäkt. Ca en tredjedel av dessa är permanentboende, med ett ökande omvandlingstyck till fler permanentboende. Området ligger i anslutning till sjön Tisaren som bedöms ha god ekologisk status. Området ligger nära Vingåkers vattentäkt och i samband med revidering av vattenskyddsområdet hamnar området inom den primära skyddszonen. Området planeras att anslutas till kommunalt vatten och avlopp via den nyligen anlagda överföringsledningen mellan Lyttersta och Vingåkers tätort.

Åtgärder för VA-planområden

Nedan följer en beskrivning av de åtgärder som Sörmland Vatten eller Vingåkers kommun avser att göra i olika områden, beroende på klassning. Vem som är ansvarig för att utföra åtgärden står inom parentes efter punkten. Observera att det inte alltid är den som är ansvarig för åtgärden i punkterna nedan som ska bekosta åtgärden.

Uppföljning

Arbetet med åtgärderna redovisas, för föregående år, till Samhällsbyggnadsnämnden.

Områden med enskilt VA

- Ta fram plan för regelbunden inventering av enskilda anläggningar inom dessa områden. (Vingåker)
- Hantera eventuella rapporteringar om problem med vattenkvaliteten och -kvantiteten. (Vingåker)

VA-bevakningsområden

- Ta fram plan för regelbunden inventering av enskilda anläggningar inom dessa områden. (Vingåker)
- Ta fram rutin för att regelbundet bevaka förändringar i områdena. (Vingåker)
- Vid behov revidera klassningen av områden då en förändring sker som påverkar områdets förutsättningar för enskilda anläggningar. (Vingåker)

VA-utredningsområden

- Utför tillsyn för att avgöra eventuellt åtgärdsbehov. (Vingåker)

- Ta fram tidsplan och prioritering för utredning av VA-utredningsområdena. (Vingåker och Sörmland Vatten).
- Utred oklara faktorer som påverkar områdenas behov av eventuellt förändrad VA-försörjning. (Vingåker tillsammans med Sörmland Vatten)
- Klassa om området efter utredning av osäkra parametrar till någon av de andra områdestyperna. (Vingåker tillsammans med Sörmland Vatten)
- Utred hur området vid behov kan försörjas med allmänna vattentjänster. (Sörmland Vatten)

VA-utbyggnadsområde

- Ta fram tidsplan och prioritering för utbyggnad av den allmänna anläggningen för att tillgodose utpekade områdets behov. När detta är framtaget tas även en plan för finansiering av utbyggnaden fram. (Sörmland Vatten med stöd av Vingåker)
- Utredda vilka fastigheter i området som bör införlivas i verksamhetsområde för vatten och spillvatten. (Vingåker och Sörmland Vatten)
- Utred behov av verksamhetsområde för dagvatten. (Vingåker och Sörmland Vatten)
- Planera, utreda och projektera för utbyggnationen. (Sörmland Vatten)
- Ta fram kommunikationsmaterial till VA-utbyggnadsområdet och informera berörda innan beslut fattas om hur beslutet påverkar dem. (Vingåker och Sörmland Vatten)
- Ta fram rutin med ansvarsfördelning gällande arbetsgången innan beslut om verksamhetsområde fattas. (Vingåker och Sörmland Vatten)

4 Skyfallsanalys

I föreliggande kapitel beskrivs resultatet från identifierade VA-anläggningar där risk för översvämning finns vid ett skyfall motsvarande ett 100-årsregn med en klimatfaktor på 1,25. I kapitlet beskrivs även översiktligt förslag till åtgärder som kan vidtas för att bibehålla anläggningens funktion vid ett skyfall.

Arbetet resulterade i identifiering av elva stycken VA-anläggningar som ägs och förvaltas av VA-huvudmannen där risk för översvämning finns vid skyfall. För sju av dessa behövs ingen åtgärd eller vidare undersökning vidtas då påverkan bedöms vara liten eller anläggningen tagits ur bruk.

I vattentjänstplanen redovisas anläggningar och åtgärder sammanfattande och översiktligt, på grund av sekretess.

Generella åtgärder

Funktionen i en VA-anläggning kan oftast upprätthållas så länge styr- och el komponenter inte står under vattenytan. Generella rekommendationer är att för varje anläggning klargöra de lägsta känsliga anläggningsdelarna, till exempel styr- och elskåp och tillhörande komponenter, som kan drabbas och slå ut driften av anläggningen. Åtgärder som kan vidtas är till exempel att täta dörrar, höja el-komponenter, valla in anläggningen (med mobila eller stationära vallar) om det är lämpligt och prioriterat samt anlägga avskärande diken om vattennivån är lägre och det går att avleda vattnet på ett bra sätt. För samtliga anläggningar och åtgärder rekommenderas ytterligare förstudie innan projektering av större åtgärd påbörjas.

Vid platsbesök på anläggningarna uppmärksammades att den externa elförsörjningen i några fall låg lägre än den som VA-huvudmannen har rådighet över i sina VA-anläggningar. Dialog med elleverantören angående att säkra elförsörjningen till prioriterade VA-anläggningarna vid ett skyfall är en föreslagen åtgärd.

Framkomligheten och tillgängligheten för att drifva VA-anläggningarna vid en skyfallshändelse kan vara en utmaning om tillfartsvägar svämmas över. Åtgärder kan vara att se över vägars dikessystem och trummor eller planera för alternativa tillfartsvägar.

Avloppspumpstationer

Det är främst avloppspumpstationer som riskerar drabbas av översvämning vid ett skyfall vilket är naturligt eftersom de ofta ligger lågt placerade i terrängen för att spillvatten ska kunna avledas dit via självfallsledning. Det finns en pumpstation där vattennivån kring stationen riskerar att bli ca 20-40 cm men risken bedöms vara låg att den påverkas och konsekvenserna bedöms inte vara så stora eftersom det är få anslutna brukare. Det finns tre avloppspumpstationer där vattennivån riskerar att bli högre än 40 cm kring pumpstationen. Åtgärder behöver vidtas för två av dem eftersom åtgärder är redan vidtagna för en av dem. Åtgärder som föreslås är att se över möjligheten att installera backventil för bräddledning, om det inte redan finns.

Dagvattenpumpstationer

Det finns en dagvattenpumpstation som ligger i anslutning till större rinnväg nära en å som kan beröras av rasrisk då åkanterna har behövts stabiliseras. Det är dock låg risk för översvämning vid ett skyfall.

Dricksvattenanläggningar

Det finns ett vattenverk som ligger i anslutning till en större rinnväg men risken är låg att den drabbas av en översvämning vid ett skyfall eftersom anläggningen ligger upphöjd.

Ansvar för skyfall

Den allmänna dagvattenanläggningen där VA-huvudmannen enligt LAV ansvarar är till för att avleda vatten genom ledningar och öppna diken. I samband med skyfall är dagvattensystemets kapacitet mycket begränsad i förhållande till regnets intensitet och volym. När dagvattensystemet är fullt innebär det i praktiken att avrinningen av regnöverskottet primärt beror av marknivån.

Vem som ansvarar för skyfall är en frågeställning som många kommuner i Sverige står inför att utreda, det finns idag inga nationella bestämmelser kring vem som är ansvarig. Kommunen är enligt Plan- och bygglagen (PBL) ansvarig för att bebyggelse anläggs på mark lämplig för ändamålet, och ska därmed ta hänsyn till översvämningssrisker vid nyplanering. Allt ansvar för översvämningssäkring ligger dock inte på kommunen utan fastighetsägare och verksamhetsutövare har ansvar att skydda sin egendom.

Ett vanligt sätt att betrakta frågan är att ansvaret att skydda kommunen i stort därför både ligger på kommunen och på enskilda fastighetsägare. Kommunen ansvarar för samhällsplanering och ska ta hänsyn till översvämningssrisker. När det byggs nytt ska kommunen se till att det är säkert ur ett klimatperspektiv, det innebär bland annat att se till att marken är lämplig utifrån risker för översvämning, ras, skred och erosion.

Kommunen anses också ofta ansvarig för att värdera och minska risken för klimatrelaterade skador på den redan byggda miljön. Fastighetsägaren ansvarar å sin sida för avledning och översvämningssäkring på sin egen tomt. Kommunen har således ett ansvar tillsammans med fastighetsägarna att skapa säkra vattenvägar vid skyfall.

VA-huvudmannen är ansvarig att vidta åtgärder för att säkerställa VA-anläggningarnas funktion vid ett skyfall.

5 Långsiktig planering av den allmänna VA-anläggningen

Generellt i Sverige är förnyelsebehovet av ledningar och verk stort eftersom mycket av infrastrukturen är byggd kring 1960-talet. Behovet av vattenförsörjning behöver ses över för att klara en ökad befolkningstillväxt och klimatförändringarna.

I Vingåkers kommun är det kommunägda bolaget Vingåker Vatten och Avfall AB huvudman med ansvar för den allmänna VA-anläggningen, och tillsammans med Katrineholm Vatten och Avfall AB och Flen Vatten och Avfall AB äger de Sörmland Vatten och Avfall AB. Sörmland Vatten sköter drift och skötsel av den allmänna VA-anläggningen på uppdrag av det kommunägda VA-bolaget.

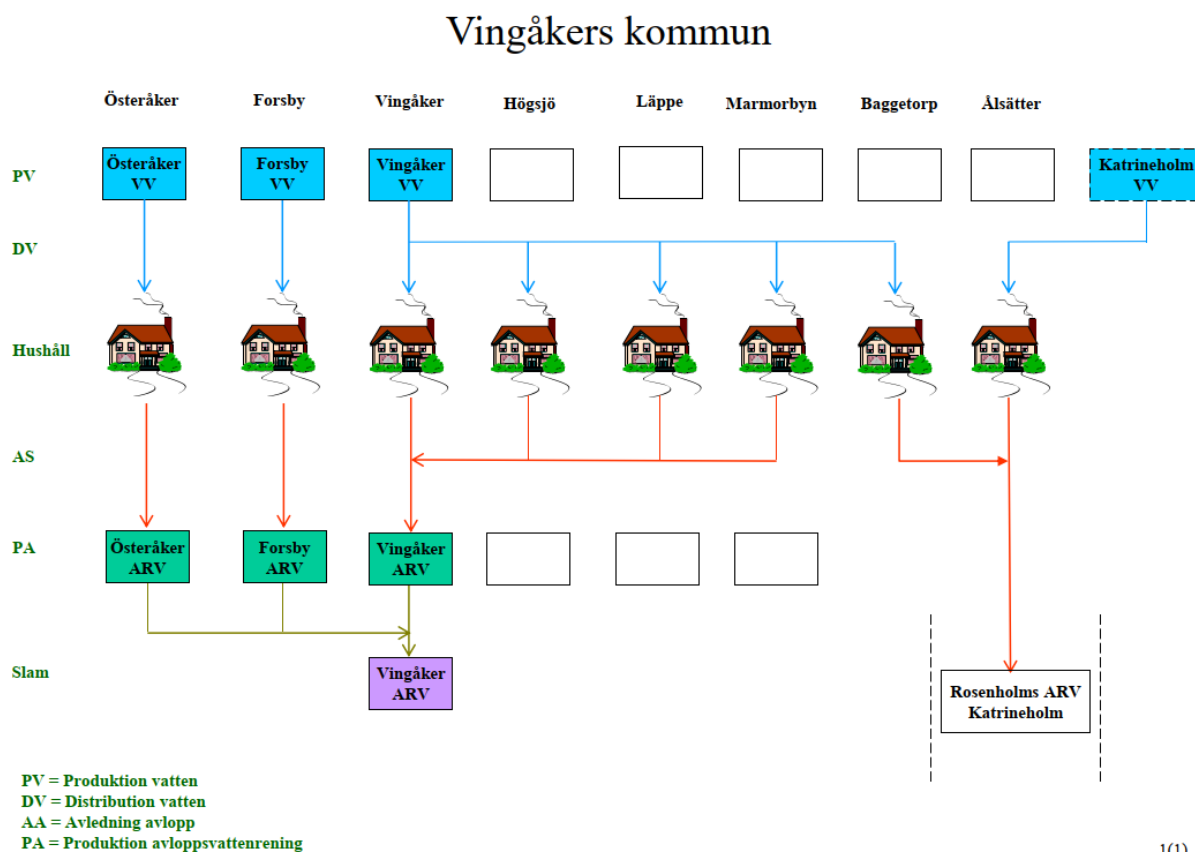
Fakta ledningsnätet:

Spillvattenledningar: 85 km

Dricksvattenledningar: 150 km

Pumpstationer 33 st

Dricks- och spillvattenförsörjningen är till viss del sammankopplad mellan kommunerna vilket skapar ett robustare system där bland annat reserv- och nödvatten kan samordnas mellan kommunerna. Figur 10 visar ett schematiskt flödesschema över Vingåkers distribution av dricksvatten och rening av spillvatten.

1(1)

Figur 10 Beskrivning av den allmänna vatten- och avloppsförsörjningen i Vingåkers kommun.

5.1 Dricksvatten

Vingåker producerar dricksvatten i tre egna vattenverk, se Figur 10. Vingåkers vattenverk försörjer förutom Vingåkers tätort även Högsjö, Läppe Marmorbyn och Baggetorp. Vattenverken i Österåker och Forsby försörjer respektive ort. Orten Ålsätter försörjs av dricksvatten från Katrineholm vattenverk. Planer finns på att avsluta produktionen i Österåkers vattenverk och istället försörja området med vatten från Katrineholm via en överföringsledning. Katrineholms vattenverk har tillräcklig kapacitet att inom överskådlig framtid fortsätta leverera dricksvatten till Vingåkers kommun. Vattenverken i Forsby och Vingåker kan leverera den kvantitet som behövs för att försörja de som är ansluta idag och ingen ny- eller ombyggnation av dessa är planerad.

I dagsläget finns inte tillräckliga skydd för någon av vattentäkterna i kommunen. Med tanke på att den kommunala vattentäkten i Lyttersta är en grundvattentäkt med ett stort försörjningsområde, som även har potential att utgöra reservvattentäkt för Katrineholms kommun, är det av yttersta vikt att ett vattenskyddsområde upprättas kring denna. Inom det som skulle kunna komma att utgöra den inre skyddszonen finns idag andra verksamheter som är svåra att samordna med vattenskyddet. Kommunen måste därför nog avväga och vikta motstående intressen mot varandra.

Nöd- och reservvatten

Tillgång till rent dricksvatten är en nödvändighet för ett fungerande samhälle. Vid situationer då det inträffar störning i den ordinarie försörjningen behöver en alternativ försörjning kunna sättas in för att förse abonnenternas behov av dricksvatten. Vid kortvarig störning kan nödvatten tillgodose det mest akuta behovet genom nödvattentankar. Vid längre driftstörning behöver en reservvattenförsörjning kunna sättas in för att täcka ett nära normalt behov av vatten.

Hur reservvattenförsörjningen ska lösas för Vingåkers kommun är inte utrett. Frågan är så stor att den inte inryms i denna plan utan behöver utredas i ett separat projekt och då inkludera både Katrineholms och Flens kommuner.

Vingåker har ingen reservvattentäkt idag. Katrineholm som levererar dricksvatten till Vingåker har en reservvattentäkt och systemet har en viss redundans men kan inte leverera full kapacitet till alla abonnenter. Vid nödsituationer kan vatten köras mellan kommunerna som ingår i Sörmland Vatten.

Kommunen har en krisberedskapsorganisation som tillsammans med driftsbolaget agerar för att säkerställa att kommuninvånarna även under extraordinära förhållanden ska ha tillgång till en säker vatten- och avloppsförsörjning. Denna organisation beskrivs i kommunens kris- och beredskapsplan.

5.2 Spillvattenhantering

I Vingåkers kommun finns det idag tre avloppsreningsverk i Österåker, Forsby och Vingåker, se Figur 10. Vingåkers reningsverk tar även emot avloppsvatten från Marmorbyn, Högsjö och Läppe. Avloppsvattnet från Ålsätter och Baggetorp leds idag via överföringsledning till Katrineholms reningsverk. Planer finns på att avveckla reningsverket i Österåker och leda även det avloppsvattnet till Katrineholm. Ingen ny- eller ombyggnation planeras av befintliga avloppsreningsverk.

Sörmland Vatten arbetar aktivt med att minska inläckage av tillskottsvatten. Bland annat genom att arbeta med infodring av ledningar och genom att åtgärda felkopplingar. Även om mängden

tillskottsvatten är stort så är problemen inte så stora med källaröversvämningar. Områdena med denna typ av problem är kända och vissa åtgärder som exempelvis backventiler och höjd beredskap vid kraftigt regn har genomförts.

5.3 Dagvatten

Vingåker har en antagen dagvattenpolicy och det finns en förnyelseplan för dagvatten.

Historiskt har dagvattenhantering i huvudsak fokuserat på att avleda dagvatten via brunnar och ledningar till närmsta recipient. Idag behöver en hållbar dagvattenhantering även innehålla fördröjande och renande åtgärder för att inte belasta nedströms system med för höga flöden och/eller föroreningar. För att öka kapaciteten och förbättra reningen arbetar Vingåker i nya områden mycket med öppna lösningar och multifunktionella ytor.

5.4 Förnyelsetakt

Vingåkers förnyelsetakt för dricksvattennätet var i genomsnitt 0,29 % under åren 2017–2021. Motsvarande siffror för spillvattensystemet och dagvattensystemet var 0,25 % respektive 0,28 %.

Sörmland Vatten har utifrån ledningarnas ålder och material räknat ut att förnyelsebehovet fram till 2029 är 0,66 % för dricksvattensystemet, 0,41 % för spillvattensystemet och 0,59 % för dagvattensystemet. Efter 2029 så behöver förnyelsetakten öka lite mer för alla system för att inte underhållsbehovet ska bli större över tid.

5.5 Åtgärder

Nedan följer en beskrivning av de åtgärder som Sörmland Vatten avser att utföra för att upprätthålla en god långsiktig hantering av den allmänna VA-försörjningen.

- Ta fram underhållsplan för VA-anläggningen (arbete pågår).
- Ta fram långsiktig förnyelse- och åtgärdsplan för vatten- och avloppsreningsverken inklusive tryckstegringsstationer, reservoar och pumpstationer.
- Upprätthålla Revaq-certifieringen av slam från den allmänna VA-anläggningen*.
- Upprätta aktuella vattenskyddsområden och vattenföreskrifter för den allmänna vattenförsörjningen.
- Undersök hur reservvattenfrågan kan lösas.
- Inventering och kartläggning av inrättade verksamhetsområden för vatten, spillvatten, dagvatten och anslutna fastigheter.
- Kartläggning av avtalsabonnenter exempelvis gemensamhetsanläggningar och andra fastigheter utanför verksamhetsområde.
- Åtgärdernas effekter på VA-verksamhetens kostnader och effekter på VA-taxan ska tydliggöras.
- Jobba med de åtgärder och undersökningar som krävs för att säkerställa att utpekade anläggningar inte påverkas negativt av ett skyfall.

*REVAQ är ett certifieringssystem för att certifiera arbetet på avloppsreningsverk som sprider avloppsslam på åkermark. Certifieringen innebär att man bedriver ett aktivt uppströmsarbete, vilket i praktiken innebär att man försöker stoppa miljöskadliga ämnen innan de når reningsverket. Man arbetar även med ständiga förbättringar i organisationen med handlings-, utbildnings- och kommunikationsplaner etc, för att nå de satta målen.

6 Miljöbedömning

En undersökning gällande betydande miljöpåverkan har genomförts i enlighet med 6 kap. 6 § första stycket 1 miljöbalken. Genomförandet av vattentjänstplanen för Vingåkers kommun kan utifrån denna inte antas medföra en betydande miljöpåverkan eftersom planens innehåll inte anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller i bilagan till miljöbedömningsförordningen (jfr 2 § 1-2 p miljöbedömningsförordningen). Planen anger inte heller förutsättningar för att bedriva verksamheter och åtgärder med hänsyn till hur de kan påverka miljön så att en betydande miljöpåverkan kan antas (jfr 4 § miljöbedömningsförordningen). Vid bedömningen har de kriterier som anges i 5 § miljöbedömningsförordningen beaktats.

Omständigheter som påverkar bedömningen av betydande miljöpåverkan är huvudsakligen påverkan från ytterligare utbyggnad av det allmänna verksamhetsområdet för VA. Vattentjänstplanen för Vingåker ger övergripande förutsättningar för att utbyggnad bör ske till ett sådant område under dess genomförandetid. Detta område är lokaliserat i nära anslutning till befintligt allmänt verksamhetsområde och befintliga avloppsrenings- och vattenverk bedöms ha tillräcklig kapacitet för att även inkludera området.

7 Referenser

MSB. (2017). *Vägledning för skyfallskartering*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen. (01 2023). *Lag om allmänna vattentjänster*. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006412-om-allmanna-vattentjanster_sfs-2006-412